

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПИСЬМА
Шифр за навчальним планом: **ВВ2.1**
освітньої програми *Початкова освіта*
галузі знань *01 Освіта / Педагогіка*
спеціальності *013 Початкова освіта*
освітнього рівня *бакалавр*

II курс, 3-й семестр

I. Опис дисципліни

Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Кількість кредитів – 3		Методи навчання: <i>дидактичні: словесні</i> – лекція, розповідь, бесіда; <i>наочні</i> – символічно-графічна наочність як на паперових, так і на електронних носіях; <i>практичні</i> – виконання вправ; <i>за характером пізнавальної самостійності:</i> репродуктивні, пояснювально-ілюстративні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі; <i>лінгводидактичні:</i> звуковий аналітико-синтетичний <i>метод навчання грамоти; методи навчання письма:</i> лінійний, генетичний, аналітико-синтетичний, тактовий (ритмічний), копіювальний, асоціативно-порівняльний
Загальна кількість годин – 90		
<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Лекції:		
6	4	
Семінарські (практичні) заняття:		
20	6	
Лабораторні		
4	-	
Самостійна робота:		
60	80	
Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
<i>1 / 2</i>	<i>1 / 8</i>	
Тижневе навантаження (год.)		
- аудиторне: 2		
- самостійна робота: 4		
Мова навчання – українська		
		Форми поточного контролю: модульні контрольні роботи
		Форма підсумкового контролю: Залік

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методика навчання письма в сучасній початковій школі.

Міждисциплінарні зв'язки: "Психологія", "Педагогіка", "Сучасна українська мова з практикумом", "Історія української та зарубіжної початкової освіти", "Методика викладання мовно-літературної освітньої галузі, "Філософія", "Анатомія, фізіологія дітей з основами генетики та валеології", "Педагогіка партнерства з основами інклюзивного навчання"

Метою освітнього компонента є формування професійних програмних компетентностей здобувачів вищої освіти, зокрема, озброєння студентів знаннями методики навчання письма, оволодіння вміннями і навичками, необхідними для здійснення педагогічної діяльності в умовах Нової української школи.

Основні завдання вивчення дисципліни;

- ознайомити студентів з концептуальними засадами мовної освіти в Україні, закладеними в державних документах;
- розкрити ефективні форми організації освітнього процесу, найдоцільніші методи та прийоми навчання письма у 1-4 класах в умовах Нової української школи;
- засвоїти інноваційні технології навчання письма в початковій школі;
- забезпечити оволодіння системою теоретичних знань і професійних умінь, які допоможуть майбутнім учителям формувати в здобувачів освіти графічну, мовну і мовленнєву компетентності;
- дати студентам відомості про писемність, значення писемності в житті суспільства, основні етапи розвитку письма, становлення та розвиток писемності на українських землях, рукописне книготворення, українське друкарство; про історію методики навчання письма в початкових класах;
- озброїти їх методами наукових досліджень для здійснення науково-пошукової та навчально-творчої діяльності;
- готувати спеціалістів, які вчитимуться все життя, розвивати у них пізнавальні інтереси, прагнення до вдосконалення своєї професійної компетентності;
- розвивати усне і писемне мовлення, загалом сприяти формуванню їхньої мовленнєвої культури;
- виховувати почуття любові до української мови як мови державної, потребу її вивчати та спілкуватися нею;
- здійснювати національне виховання, формувати патріотично настроєну, інтелігентну, творчу особистість майбутнього вчителя, здатну виховувати свідомих громадян України.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

(Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти)

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-bakalavr.28.07.pdf>)

№	ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ	КОМПЕТЕНТНОСТІ
1	ПР-01 Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.	ЗК-4. Здатність працювати в команді. ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.
2	ПР-04 Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.	ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.
	ПР-06 Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної,	ЗК-4. Здатність працювати в команді. СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

	громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.	
	ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.	ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань. СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.
	ПР-08 Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.	ЗК-4. Здатність працювати в команді. СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність. СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.
	ПР-09 Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.	СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій. СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.
	ПР-10 Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.	СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної. СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС (90 годин).

№ п/п	Назва модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Всього	Аудиторні години				Всього	Аудиторні години					
			Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні		СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС
Модуль 1													
Лінгводидактичні основи навчання каліграфічного письма молодших школярів. Методика формування умінь писати малі букви українського алфавіту													
1	Тема 1.1. Письмо в історичному аспекті	6	2	2	-	-	4	8	2	2	-	-	6

2	Тема 1.2. Теоретичні засади методики навчання каліграфічного письма	6	2	2	-	-	4	8	2	2	-	-	6
3	Тема 1.3. Навчання письма ліворуких дітей	6	2	2	-	-	4	4	-	-	-	-	4
4	Тема 1.4. Підготовча робота до навчання каліграфічного письма. Методика навчання студентів писати елементи букв	6	2	-	2	-	4	8	2	-	2	-	6
5	Тема 1.5. Методика навчання каліграфічного письма малих букв. Написання складів і слів з цими літерами	28	8	-	8	-	20	26	2	-	2	-	24
6	Модульна контрольна робота №1	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Модуль 2													
Методика формування каліграфічної навички на уроках письма в період навчання грамоти (великі літери), української мови та математики у 2 - 4 класах													
7	Тема 2.1. Методика навчання каліграфічного письма великих букв. Написання слів і речень з цими літерами	28	8	-	8	-	20	24	2	-	2	-	22
8	Тема 2.2. Методика навчання каліграфічного письма цифр. Методика формування каліграфічної навички на уроках української мови у 2 - 4 класах	6	2	-	2	-	4	12	-	-	-	-	12
9	Модульна контрольна робота №2	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Всього годин:	90	30	6	20	4	60	90	10	4	6	-	80

IV. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами

Модуль 1. Лінгводидактичні основи навчання каліграфічного письма молодших школярів.

Методика формування умінь писати малі букви українського алфавіту

Тема 1.1. Письмо в історичному аспекті

Сутність поняття "письмо". Значення писемності в житті суспільства. Виникнення та основні етапи розвитку письма. Неалфавітні види письма. Походження первісного письма та його особливості. Закономірності виникнення і розвитку піктографічного письма. Формування і розвиток ідеографічного письма. Алфавітне (звукове) письмо.

Походження і розвиток слов'янської писемності. Письмо в трипільців. Слов'янська писемність до 988 року. Слов'янські азбуки – кирилиця і глаголиця. Роль Кирила і Мефодія в становленні слов'янських азбук. Основні форми кириличного письма: устав, напівустав, скоропис, в'язь.

Сучасний український алфавіт. „Найукраїнніша” літера „г”.

Початки книготворення. Історія українського друкарства.

Еволюція знарядь письма.

Тема 1.2. Теоретичні засади методики навчання каліграфічного письма

Вплив каліграфії на когнітивний розвиток дитини.

Професійна компетентність педагога як умова навчання письма першокласників.

Мета та завдання навчання каліграфічного письма в закладах вищої освіти. Значення правильного, чіткого і красивого письма.

Письмо як вид мовленнєвої діяльності. Поняття "навичка письма". Технічні, графічні та орфографічні навички письма.

Загальнодидактичні і лінгводидактичні принципи навчання письма.

Методи навчання правильного рукописного письма – лінійний, генетичний, аналітико-синтетичний, тактовий (ритмічний), копіювальний, асоціативно-порівняльний.

Прийоми формування каліграфічної навички письма – "письмо" в повітрі, письмо по пунктирних і слабонаведених лініях, мокрим пензлем по дошці, конструювання літер з картонних елементів, з природного матеріалу тощо.

Умови навчання каліграфічного письма (внутрішні та зовнішні).

Внутрішні умови: розвиток дрібних м'язів кисті руки, окоміру; особливості психічних процесів.

Зовнішні умови: 1) психолого-педагогічні (методичні); 2) санітарно-гігієнічні (організаційні) – освітлення класної кімнати; вимоги до шкільних меблів; сучасне письмове приладдя (ручка, зошит, крейда, класна дошка); правильна посадка при письмі, прийоми контролю за позою учнів під час письма; положення зошита; прищеплення сталої навички правильно тримати ручку. Письмо крейдою на класній дошці.

Засоби навчання письма (наочні посібники): прописи; демонстраційні матеріали – таблиці, картки; ТЗН та ін.

Стандартизація сучасного українського письма.

Графо-моторна підготовка учнів у добуковений, буквенний та післябуквенний період навчання грамоти. Особливості формування каліграфічної навички в першокласників НУШ.

Тема 1.3. Навчання письма ліворуких дітей

Ліворукість як психолого-педагогічна проблема. Поняття "ліворукість", "праворукість", "лівшість", "амбидекстрія". Психологічні особливості праворуких і ліворуких дітей. Наслідки переучування ліворуких школярів.

Методика навчання письма ліворуких першокласників. Визначення ліворукості. Основні етапи підготовки до навчання письма ліворуких дітей. Особливості формування в ліворуких учнів технічних навичок письма. Підготовка до письма ліворуких першокласників у добуковений період навчання грамоти. Формування графічних навичок у ліворуких учнів у буквенний період навчання грамоти.

Тема 1.4. Підготовча робота до навчання каліграфічного письма. Методика навчання студентів писати елементи букв

Підготовчі вправи у добуковений період навчання грамоти.

Елементи малих і великих букв українського алфавіту. Основні з'єднання літер.

Прийоми тактування.

Графічні помилки в написанні елементів букв та методика їх подолання.

Тема 1.5. Методика навчання каліграфічного письма малих букв. Написання складів і слів з цими літерами

Методика навчання студентів писати в зошитах і на дошці малі букви I – V груп, що мають в основному такі елементи: прямі похилі лінії із заокругленням унизу, угорі і внизу, довгі і короткі прямі похилі лінії, довгі і короткі петлі та крапки : *і ї у й ш (1), ц щ у (2), г п т р (3), н ч к (4), л м г (5)*. Письмо під такт. Письмо слів з цими буквами.

Методика навчання студентів писати в зошитах і на дошці малі букви VI – VIII груп, що складаються в основному з овалів, лівих та правих півовалів та довгих петель: *я ь о а б ю ф (6), с е е х ж (7), д в з (8)*. Письмо під такт. Письмо слів з цими буквами. Складні з'єднання малих букв.

Модуль № 2. Методика формування каліграфічної навички на уроках письма в період навчання грамоти (великі літери), української мови та математики у 2 - 4 класах

Тема 2.1. Методика навчання каліграфічного письма великих букв. Написання слів та речень з цими літерами

Методика навчання студентів писати в зошитах і на дошці великі букви I – V груп, в яких основним елементом є довга пряма похила лінія із заокругленням унизу, угорі та внизу, прямою горизонтальною лінією із заокругленням ліворуч униз: *І Ї (1), И Й Ш Ц Щ Ч (2), У Н К (3), Л М А Г (4), Г П Т (5)*. Письмо слів і речень з вивченими буквами.

Методика навчання студентів писати в зошитах і на дошці великі і малі букви VI – VIII груп, основним елементом яких є овали, півовали: *Я О Ю Ф (6), С Є Х Ж З Е (7)*. Письмо слів і речень.

Методика навчання студентів писати в зошитах і на дошці великі і малі букви, основним елементом яких є довга пряма похила лінія із заокругленням унизу ліворуч та півовали: *Р В Б Д (8)*. Письмо слів і речень. Складні з'єднання великих букв.

Графічні помилки у написанні букв, з'єднань літер та методика їх подолання.

Тема 2.2. Методика навчання каліграфічного письма цифр. Методика формування каліграфічної навички на уроках української мови у 2 - 4 класах

Вимоги до каліграфічного письма арабських цифр. Підготовчі вправи до їх написання. Основні технічні характеристики форм цифр. З історії написання цифр.

Методика навчання студентів писати в зошитах і на дошці арабські цифри.

Опанування каліграфічним скорописом у 2-4 класах на уроках української мови.

Проведення каліграфічних хвилинок на уроках української мови у 2-4 класах.

Вимоги до ведення учнівських зошитів. Культура оформлення письмових робіт.

Оцінювання сформованості в учнів початкових класів графічних навичок письма.

Інноваційні технології навчання каліграфічного письма в початковій школі.

V. Завдання до самостійної роботи студентів та форми контролю за їх виконанням

№ з/п	Назви модулів і тем	Зміст завдань для самостійної роботи	Форма звітності
1	Модуль № 1 Теми: 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Аналіз державних документів щодо питань освіти, зокрема, Державного стандарту початкової освіти	конспект
2	Модуль № 1 Теми: 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Аналіз програм з української мови для початкової школи (змістова лінія "Взаємодіємо письмово")	конспект
3	Модуль № 1 Теми: 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Аналіз змісту навчального посібника "Українська мова. Буквар" або сторінкового розвороту	конспект
4	Модуль № 1 Теми: 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Аналіз змісту підручників та посібників з української мови та читання для початкової школи за лінійно-концентричним принципом програми (один – на вибір студента)	конспект
5	Модуль № 1 Теми: 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Опрацювання статей з проблем навчання письма	конспект
6	Модуль № 1 Теми: 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Моделювання планів-конспектів (фрагментів) уроків української мови в початковій школі	проект
7	Модуль № 1 Теми: 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Письмо елементів букв. Написання малих і великих букв української абетки, слів і речень з цими літерами та цифр. Списування текстів – рукописних і друкованих	Зошит з письма та розвитку мовлення
8	Модуль № 1 Теми: 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Добір ігрового матеріалу для уроків української мови в початковій школі	дидактичні ігри
9	Модуль № 1 Теми: 1.1, 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Написання рефератів про письмо в історичному аспекті та інноваційні технології навчання української мови в початковій школі тощо	реферат
10	Модуль № 1	Виготовлення наочності до уроків української	наочні

	Теми: 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	мови в початковій школі	посібники
11	Модуль № 1 Теми: 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Обговорення публікацій педагогічних журналів і газет („Початкова школа”, „Початкова освіта” та ін.) з проблем методики навчання української мови, здійснення розвитку мовлення на уроках в початковій школі	повідомлення
12	Модуль № 1 Теми: 1.4, 1.5 Модуль № 2 Теми: 2.1, 2.2	Вивчення передового педагогічного досвіду вчителів-класоводів із цих питань	повідомлення

VI. Контроль якості знань студентів

6.1. Форми і методи поточного контролю

Оцінювання навчальних досягнень майбутніх учителів здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Види семестрового контролю: 1) **поточний** – контроль під час практичних занять; 2) **періодичний** (захист реферату, конспекту уроку тощо); 3) **модульний** – модульні контрольні роботи, тести; 4) **тематичний** (тести); 5) **контроль самостійної та індивідуальної роботи**.

Семестровий контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів відбувається в таких **формах:** індивідуальне та фронтальне опитування, написання модульних контрольних робіт, вирішення тестових завдань, проведення ділових ситуацій за складеними конспектами (фрагментами) уроків української мови в початковій школі, опрацювання додаткових джерел інформації, обговорення публікацій педагогічних журналів і газет з проблем методики навчання української мови у 1-4 класах, презентація передового педагогічного досвіду вчителів-класоводів, оцінка за науковий проєкт, захист реферату, рецензування навчально-методичних посібників, здійснення аналізів відвіданих уроків навчання грамоти у 1 класі та української мови у 2-4 класах, добір ігрового матеріалу для таких уроків, виготовлення наочності до уроків навчання грамоти у 1 класі та української мови у 2-4 класах.

6.2. Форми і методи підсумкового контролю

Залік

VII. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навч. дітей рідної мови в дошкільних навч. закл. : підручник для студ. вищ. навч. закл. / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш ; [за ред. А. М. Богуш]. – 2-ге вид., доповн. – К. : Слово, 2011. – 704 с. – Лист МОНУ № 1/11-1535 від 13.04.2004 р.

2. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу "Українська мова" у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібник / М. С. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. – 192 с.

3. Вашуленко М. С. Про роботу за букварем нового видання / Вашуленко М., Вашуленко О. // Початкова школа. – 2018. – № 8. – С.16-21.

4. Кальчук М. І., Чабайовська М. І. Українська мова: Прописи (в чотирьох частинах). 1 клас. 1 частина / М. І. Кальчук, М. І. Чабайовська // навчальний посібник. – Суми: ТОВ НВП "Росток" А. В. Т.", 2018. – 56 с.

5. Кальчук М. І., Чабайовська М. І. Українська мова: Прописи (в чотирьох частинах). 1 клас. 2 частина / М. І. Кальчук, М. І. Чабайовська // навчальний посібник. – Суми: ТОВ НВП "Росток" А. В. Т.", 2018. – 76 с.

6. Кальчук М. І., Чабайовська М. І. Українська мова: Прописи (в чотирьох частинах). 1 клас. 3 частина / М. І. Кальчук, М. І. Чабайовська // навчальний посібник. – Суми: ТОВ НВП "Росток" А. В. Т.", 2019. – 88 с.

7. Кальчук М. І., Чабайовська М. І. Українська мова: Прописи (в чотирьох частинах). 1 клас. 4 частина / М. І. Кальчук, М. І. Чабайовська // навчальний посібник. – Суми: ТОВ НВП "Росток" А. В. Т.", 2019. – 76 с.
8. Каніщенко А. П., Чабайовська М. І. Українська мова: абетка в асоціативних кушках та сенканах: інтегрований посібник для учнів початкових класів / А. П. Каніщенко, М. І. Чабайовська. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. – 176 с.
9. Кирей І. Ф., Трунова В. А. Методика викладання каліграфії в початковій школі: навчальний посібник. – К.: Рад. школа, 1994. – 143 с.
10. Коробко С. Л., Коробко О. І. Робота психолога з молодшими школярами: методичний посібник / С. Л. Коробко, О. І. Коробко. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 416 с.
11. Матвієнко О. В. Актуальні проблеми навчання та виховання учнів молодшого шкільного віку / О. В. Матвієнко. – Івано-Франківськ: НАІР, 2016. – 216 с.
12. Навчання письма в сучасній початковій школі: навч. посібник / авт. кол.: Боднар Н. М., Прищепка О. Ю., Трунова В. А., Цєпова І. В., Чабайовська М. І. // за ред. В. А. Трунової. – Х.: В-во "Ранок", 2017. – 464 с. (С. 52-83; 3,13 др. арк.), схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах: лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України від 18. 07. 2014 р. № 14.1 / 12 - Г- 1224.
13. Прищепка О. Ю. Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу : методичний посібник / О. Ю. Прищепка. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. – 72 с.
14. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручн. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.
15. Цєпова І. В. Навчаємо письма ліворуких дітей. – Х.: Вид-во "Ранок", 2009. – 128 с.
16. Чабайовська М. І. З історії книгодрукування / М. І. Чабайовська // Початкова школа. – 2017. – № 11. – С. 4-7.
17. Чабайовська М. І. Єдині зразки каліграфічного письма букв українського алфавіту та цифр / М. І. Чабайовська // навч. посібник: вид. 2-е, доповн. і переробл., гриф „Схвалено Міністерством освіти і науки України” (лист №14.1/12-Г-194 від 01.04.2015 р.). – Тернопіль: Мальва – ОСО, 2018. – 116 с.
18. Чабайовська М. І. Зошит з каліграфії / М. І. Чабайовська // навч. посібник: частина І: вид. 2-е, доповн. і переробл., гриф „Схвалено Міністерством освіти і науки України” (лист № 1.4/18 – Г– 329 ПТЗО МОН України від 15 липня 2009 року). – Тернопіль: Мальва – ОСО, 2018. – 56 с.
19. Чабайовська М. І. Зошит з каліграфії / М. І. Чабайовська // навч. посібник: частина ІІ: вид. 2-е, доповн. і переробл., гриф „Схвалено Міністерством освіти і науки України” (лист № 1.4/18 – Г– 329 ПТЗО МОН України від 15 липня 2009 року). – Тернопіль: Мальва – ОСО, 2018. – 88 с.
20. Чабайовська М. І. Зошит з каліграфії для лівшів / М. І. Чабайовська // навч. посібник, виданий з грифом „Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах” (лист № 1.4/18 – Г– 304 ПТЗО Міністерства освіти і науки України від 14 червня 2010 року): Частина І. – Тернопіль: Мальва – ОСО, 2011. – 56 с.
21. Чабайовська М. І. Зошит з каліграфії для лівшів / М. І. Чабайовська // навч. посібник, виданий з грифом „Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах” (лист № 1.4/18 – Г– 304 ПТЗО Міністерства освіти і науки України від 14 червня 2010 року): Частина ІІ. – Тернопіль: Мальва – ОСО, 2011. – 88 с.
22. Чабайовська М. І. Компетентісно орієнтований підхід до формування навичок каліграфічного письма / М. І. Чабайовська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 13: Збірник наукових праць. – К.: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 208-213.
23. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова та читання : підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 1). – Тернопіль : Астон, 2020. – 160 с. : іл. : рекомендовано МОН України (наказ МОН України від 21.02.2020 № 271).
24. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова та читання : підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 2). – Тернопіль : Астон, 2020. – 160 с. : іл. : рекомендовано МОН України (наказ МОН України від 21.02.2020 № 271).
25. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Кожушко С. М. Українська мова та читання : підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 1). – Тернопіль :

Астон, 2021. – 160 с. : іл. : рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 16. 01. 2021 № 53).

26. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Кожушко С. М. Українська мова та читання : підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). (Частина 2). – Тернопіль : Астон, 2021. – 160 с. : іл. : рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 16. 01. 2021 № 53).

27. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова "Я навчаюся писати". Зошит для письма і розвитку мовлення. 1 клас (у 2-х частинах. – Частина перша / М. Чабайовська, Н. Омельченко, В. Синільник: схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти МОН України (лист ДНУ "ІМЗО" від 27. 06. 2019 № 22.1/12-Г- 488). – К. : Грамота, 2019. – 64 с.

28. Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В. Українська мова "Я навчаюся писати". Зошит для письма і розвитку мовлення. 1 клас (у 2-х частинах. – Частина друга / М. Чабайовська, Н. Омельченко, В. Синільник: схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти МОН України (лист ДНУ "ІМЗО" від 27. 06. 2019 № 22.1/12-Г- 488). – К. : Грамота, 2019. – 64 с.

29. Чабайовська М. І. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування технології письма Василя Сухомлинського // Humanitarium. – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.) ; Ніжин (Чернігів. обл.) : Лисенко М. М., 2018. – Том 41. Вип. 2 : Педагогіка. – С. 136-143 (162 с.).

30. Чабайовська М. І. Про українознавчу функцію змісту дисципліни "Каліграфія з методикою навчання в початковій школі" / М. І. Чабайовська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип. 18: Збірник наукових праць. – К.: Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С.185-196.

31. Чабайовська М. І. Про рукописне книготворення в Русі-Україні // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – Випуск 30 : збірник наукових праць / за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. – Київ : Вид.-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – С. 197- 205 (149 с.).

32. Чабайовська М. І. Становлення українського рукописного шрифту // Педагогічний часопис Волині. – 2019. – № 2 (13). – С. 52-58. DOI

33. Чабайовська М. І. Теоретичні і методичні засади навчання каліграфічного письма у ВПНЗ I-IV рівнів акредитації / М. І. Чабайовська // Початкова школа. – № 7. – 2010 р. – С. 54-57.

37. Чабайовська М. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до навчання письма // Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В. М.]. – Вип. 24 (1-2018). – Ч. 2. – Кам'янець-Подільський, 2018. – С. 382 – 388 (404 с.). Index Copernicus

38. Чабайовська М. І. Книготворення на українських землях / розділ у зарубіжній колективній монографії : **European and global vectors for education development in Ukraine: Scientific monograph.** Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2022. 493 p. (С.293 – 317). URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/248>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт МОН України. – <https://mon.gov.ua/ua>
2. Сайт підручників – <http://pidruchniki.ws>
3. Бібліотека НПУ імені М. П. Драгоманова – <https://lib.npu.edu.ua/>
4. Електронні інформаційні ресурси Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – <http://nbuv.gov.ua/node/554>
5. Державна науково - педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського – <http://dnpb.gov.ua/ua/>
6. Сайт НУШ. – <https://nus.org.ua/>
7. Офіційний сайт журналу "Початкова школа". – <http://pochatkova-shkola.net/journal.htm>
8. Офіційний сайт журналу "Учитель початкової школи". – E-mail: osvita.soippo@sm.gov.ua

9. Офіційний сайт газети "Освіта". – <http://tyzhnevnyk-osvita.net/>
10. Офіційний сайт газети "Освіта України". – <http://project.ukrinform.ua/company/2330/>
11. Дистанційний курс – <https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id=3313>

Державні документи для НУШ

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/prozatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
2. Концепція НУШ. – <https://www.kmu.gov.ua/ukrainska-shkola-compressed>.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України. – 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / за заг. ред. – Н. М. Бібік. – К. : Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
5. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. – К.: Видавництво "Світоч", 2019. – 336 с.

Підручники для НУШ

1. Вашуленко М. С. Українська мова. Буквар : підручн. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2018. – 122 с. : іл.
2. Вашуленко М. С. Українська мова. Буквар : підручн. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2018. – 122 с. : іл.
3. Вашуленко М. С. Українська мова та читання : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик. – К. : : Видавничий дім «Освіта», 2019. – 144 с. : іл.
4. Вашуленко О. В. Українська мова та читання : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. – 144 с. : іл.
5. Вашуленко М. С. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти. (у 2-х частинах). Ч. 1. / М. С. Вашуленко, Н. А. Васильківська, С. Г. Дубовик. – К. : : Видавничий дім «Освіта», 2020. – 160 с. : іл.
6. Вашуленко О. В. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2020. – 160 с. : іл.
7. Вашуленко М. С. Українська мова та читання : підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти. (у 2-х частинах). Ч. 1. / М. С. Вашуленко, Н. А. Васильківська, С. Г. Дубовик. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2021. – 168 с. : іл.
8. Вашуленко О. В. Українська мова та читання : підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2021. – 168 с. : іл.

Посібники і статті для НУШ

1. Вашуленко О. В. Зошит для письма і розвитку мовлення (у 4-х частинах) : навч. посіб. для 1 кл. ЗЗСО / О. В. Вашуленко, О. Ю. Прищепка. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2018.
2. Вашуленко М. С. Навчання грамоти в 1 кл.: посібник для вчителя / М. С. Вашуленко. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2018. – 224 с.
5. Вашуленко М. С. Навчання української мови в 2 класі: метод. посіб. / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик. -- К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. – 264 с. – (Учителю початкових класів).
6. Вашуленко М. С. Навчання української мови в 3 класі / М. С. Вашуленко, Н. А. Васильківська, С. Г. Дубовик. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2020. – 160 с.
7. Вашуленко М. С. Навчання української мови в 4 класі : метод. посіб. / М. С. Вашуленко, Н. А. Васильківська, С. Г. Дубовик. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2021. – 160 с.

8. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу "Українська мова" у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібник / М. С. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. – 192 с.

9. Вашуленко М., Прищепа О., Вашуленко О. Навчально-методичне забезпечення процесу навчання грамоти першокласників за новою навчальною програмою // Початкова школа. – 2012. – № 9. – С. 29-34; № 10. – С. 16-20.

10. Вашуленко М. С. Про роботу за букварем нового видання / М. Вашуленко, О. Вашуленко // Початкова школа. – 2018. – № 8. – С.16-21.

11. Вашуленко М. С. Уроки навчання грамоти за Букварем: метод. посіб. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. – 256 с. – (Учителю початкових класів).

Посібники для ЗВО

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу "Українська мова" у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посібник / М. С. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2019. – 192 с.

2. Коваль Г. П., Деркач Н. І., Наумчук М. М. Методика викладання української мови: навч. посібник. – Тернопіль: Астон, 2008. – 287с.

4. Методика навчання української мови в початковій школі: [навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / за наук. ред. М. С. Вашуленка. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 364 с.

VIII. Інформація про викладача

Викладач	ЧАБАЙОВСЬКА МАРІЯ ІВАНІВНА
Профіль викладача на сторінці кафедри / факультету	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічної інноватики https://pf.npu.edu.ua/fakultet/struktura/kafedry/kafedra-pedahohiky-ta-metodyk-navchannia-ukrainskoi-ta-inozemnykh-mov-fpp/pro-kafedru-pmnuim-fpp#profesorsko-vikladatskij-sklad-kafedri
Електронна адреса	m.i.chabayovska@npu.edu.ua
Контактний телефон	(067) 506-15-65
Інформація про консультації (день, місце, час)	Консультації викладача згідно із затвердженим графіком кафедри педагогічної інноватики

IX. Організаційні вимоги з вивчення навчальної дисципліни

9.1. Вимоги до роботи студентів під час проведення навчальних занять із курсу (відвідування занять, етика поведінки під час занять, відпрацювання пропущених занять тощо).

Політика щодо відвідування, етика поведінки під час занять. Під час вивчення ОК здобувачі вищої освіти дотримуються вимог чинного законодавства України, Статуту НПУ імені М. П. Драгоманова (<https://npu.edu.ua/images/file/conf/2014/003456.pdf>) і Правил внутрішнього розпорядку НПУ імені М.П. Драгоманова (<https://npu.edu.ua/profkom-spirovbitnykiv?view=article&id=4480&catid=337>), відвідують заняття згідно з розкладом, дотримуються етичних норм поведінки.

Відвідування занять із курсу є обов'язковим за визначеним деканатом розкладом. За об'єктивних причин, наприклад: хвороба (лікарняний, довідка від сімейного лікаря, заява), працевлаштування за фахом (довідка з місця роботи) заняття може відбуватися за індивідуальним графіком (онлайн) за погодженням із деканом факультету та бути відпрацьованим. Обов'язковими є написання модульної контрольної роботи та виконання самостійних робіт. Усі учасники освітнього процесу дотримуються загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримують атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності.

Політика щодо дедлайнів і перескладання

Здобувачі вищої освіти можуть здійснювати перескладання результатів навчання ОК відповідно до положення «Порядок організації і проведення контролю та оцінювання знань студентів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова», «Порядок контролю якості

знань студентів НПУ імені М. П. Драгоманова», «Положення про організацію освітнього процесу в НПУ імені М. П. Драгоманова».

Усі завдання, передбачені навчальною програмою, мають бути виконанні у встановлений викладачем термін.

Правила виконання завдань ОК: практичні та самостійні завдання виконуються вчасно та здаються викладачу у визначені ним терміни. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчим балом (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності).

У разі неатестації перескладання відбувається з дозволу деканату.

Політика щодо конфліктних ситуацій

Вирішення конфліктних ситуацій у ЗВО відбувається відповідно до «Положення про врегулювання конфліктів у НПУ імені М. П. Драгоманова». Між учасниками освітнього процесу здійснюється партнерська взаємодія, толерантність і повага до кожної особистості.

9.2. Вимоги до академічної доброчесності студентів.

Політика щодо академічної доброчесності

Політика ОК ґрунтується на засадах дотримання академічної доброчесності відповідно до норм загальнолюдських та європейських цінностей, Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Положення «Про академічну доброчесність у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова» (<https://npu.edu.ua/nauka/antypplahiat/polozhennia-pro-vchenu-radu-2>).

Викладач знайомить здобувачів вищої освіти з правилами поведінки на заняттях, з правилами користування засобами електронного зв'язку, недопущенням академічного плагіату, фальсифікації, списування. Дотримання академічної доброчесності студентами передбачає: самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю; написання курсових та бакалаврських робіт, посилення на джерела інформації в разі використання ідей, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі є підставою для її незарахування.